

Isten erős volt, Jézus azonban hiányzott

Az Afrikából elhurcolt rabszolgák kereszténysége
Interjú **Danielle Palmyre** kreol teológusnővel

Palmyre asszony, mit jelent kreol kereszténynek lenni?

Ennek a kérdésnek a megválaszolásához mindenekelőtt történelmünkről kell mesélnem. Erről többnyire sejtelmünk sincs Európában az embereknek. Ahhoz, hogy megértsenek minket, döntően fontos: Minket, vagyis az elődeinket Afrikában tették rabszolgává, s aztán Mauritiusra exportálták őket. A rabszolgakereskedők, illetve fehér, brit vagy francia vevők, Mauritius urai súlyt helyeztek arra, hogy teljesen gyökértelenített, frissen megkeresztelt néger nőket és férfiakat importáljanak. Szándékuk az volt, hogy a cukorültetvényeken dolgozó fekete rabszolgáknak ne legyen közös nyelvük, ne ápoljanak közös emlékeket, ne tiszteljenek magukkal hozott, közös istenségeket. A tökéletesen gyökértelenített rabszolgaréteg, amelynek tagjai nem tudtak beszélni egymással, növelte a biztonsági tényezőt a befektető gyarmatosító urak számára. Kiegészítő „biztonsági rendőrségeként” szolgált a kereszttség: általa vallásilag is elvágták azokat a gyökereket, amelyek afrikai hazájukhoz kötötték a rabszolgákat, elidegenítették, és bekebelezték őket új fehér uraik uralmi világába.

Szörnyű praktikák. A kereszténység mi-féle története fejlődött ki aztán a rabszolgák körében?

Nem létezett oktatás, felvilágosítás, az embereket elérő prédikáció az elidegeníthetetlen személyi méltóságról, tehát az emberre vonatkozó elemi keresztény-teológiai tanításról. Így aztán meglehetősen új még az arra vonatkozó oktatás, hogy mint minden ember keresztény testvérének – tekintet nélkül az emberek bőrszínére, fajára, vallására, vásárlóerejére, osztályhoz tartozására és származására – milyen jogaim vannak. Ez az oktatás csak a 20. század utolsó negyedében kezdődött el. Mauritiusi katolikus egyházunk azonban megtért. És hogyan! Egyházként ebből a felvilágosodásból, az emberi méltóság kereséséből és újrafelfedezéséből merítjük erőnket, dinamikánkat és fiatalosságunkat. Igen, én teljesen elköteleződtem – méghozzá vezetőként – ebben az egyházban. Munkánkat szépnek látom, például amikor a bibliavetés során közösen fedezzük fel az egyházközösségekben Jézus jelszerű cselekvéseinek és példázatszerű tetteinek felszabadító erejét.

Mit jelent az egyház megtérése?

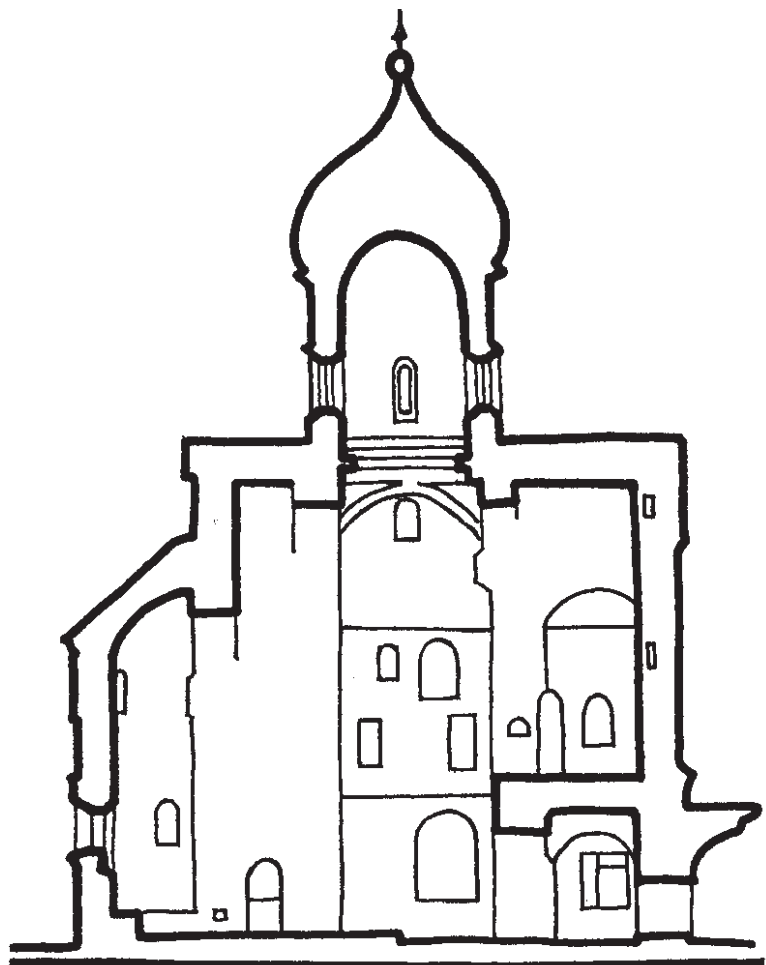
Azt jelenti: A fehér felső réteg francia irányultságú, franciául beszélő és gondolkodó egyháza, annak fehér papokból, misszionáriusokból, iskolanővérekből és prelátusokból álló hierarchiája, illetve a kreolokból mint a rabszolgák utódaiból álló alsó osztály a múlté. A mauritiusi egyház jól előkészített zsinaton erősítette meg megtérését.

Hogyan megy végbe a megtérés?

Például azáltal, hogy házas kreol teológusnők – akárcsak én – felelősséget vállalnak. Ami engem illet, más teológusokkal és teológusnőkkel együtt részt veszek papi utánpótlásunk vagy hitoktatóink teológiai képzésében. Katolikus egyházunk megtérése, hogy egy másik példát mondjak, azt jelenti, hogy elfordulunk attól az önelégültségtől, amely a mauritiusi többséggel szemben jellemzett minket. Keressük a vallási párbeszéd és a még létrehozandó ökumenikus együttműködés lehetőségét a hinduval. A mauritiusi emberek többsége hindu származású.

Mi minden különbözteti meg a kreol népeiséget az indiaitól?

Mauritius népeiségének kerekén 52 százalék a indiai származású. Az indiaiak általában hinduk, de vannak köztük muszlimok is. Velünk, kreolokkal ellentétben ők sosem voltak rabszolgák. A fehér földtulajdonosok kulikként hozták ide őket, hogy az ültetvényeken robotoljanak. De egész csa-

A novgorodi Teodorosz Sztratilatész-templom metszete

ládok és klánok jöttek, és magukkal hozták istenségeiket megpajjaikat. Nem fosztották meg őket gyökereiktől olyan szándékosan és rettenetes módon, mint a fekete rabszolgákat egy évszázaddal korábban.

Mit tesznek Önök a hindukkal közösen?

Egyházunk elindított például egy „szívárványközpontot” a vallásközi dialógus érdekében. Elzászi szerzetes papok vezetnek. Ebben a központban nemcsak előadásokat tartanak, hallgatnak és vitatnak meg, hanem közösen meditatálnak és imádkoznak is.

Ön bemutatta a rabszolgák kereszténységének drasztikus társadalmi-kulturális összefüggéseit. Miféle teológia fejlődött ki ebből?

A kreol keresztények nem a szentháromságos Istenben hittek, és nem vele élték életüket, hanem egy kettősséget tiszteltek, amely az Atyaistenből és a Szentlélekből állt. Egy patriarchális Istent tiszteltek, a világ teremtőjét. És a Szentleket, mivel a sok szellem mindenütt jelenlévő versenyében az volt a legerősebb.

És Jézus Krisztus?

Hogy tömören és vaskosan fejezzem ki: Ő nem létezett. Legálábbis élőként nem. Viszont szerepet játszott megkínzott holttestként. Ezzel az igazságtalanul megölt emberrel össze tudták kapcsolni saját szenvedéseiket és az ősök szenvedéseit, az egykor eladottak és elhurcoltak szenvedéseit. Ez költői módon történt a néphitben, énekekkel, szobrokkal, rítusokkal és ünnepekkel, a lehető legkülönbözőbb módokon.

És a feltámadás?

Európai fülek számára furcsán hat, ha elmondom, de a feltámadás gyakorlatilag nem történt meg. Jézus a fájdalom embere, a megkínzott volt és maradt. Egy közülünk, ez természetes, de egy védtelen, tehetetlen, meghalt ember. Olyan alak, aki köré mély szomorúság rakódott.

És Mária, Jézus anyja?

Mária rendkívül eleven volt. Őt nem vette körül annyira a szomorúság sem, mint Jézust, a fiát. Máriát azért tisztelték, mivel mindig „türelmes” volt, mivel mindig mindent „meg-

értett”. Hozzá bármikor fordulhattak a nők, a férfiak és gyermekek egyaránt. Emiatt a különféle Máriák egész sokasága jött létre; ezek teljesen különböző kérésekben voltak illetékesek, a női problémáktól a pénzszükéig... Mauritiuson gyakorlatilag az élet minden területének megvolt a maga Máriája, magától érteződően annak kegyhelyével és kegyképével együtt.

És a szentek?

Mindenekelőtt erős férfiak iránt volt igény. Olyanokra volt szükség, mint sárkányölő Szent György vagy Mihály arkangyal. A széles körű jogfosztottság világában, amelyben úgy tűnt, mindent gonosz hatalmak fenyegetnek, és amelyben semmi sem védte az emberek életét, nem volt-e kézenfekvő, hogy harcoss szentekhez forduljanak?

A házasság és a család jobbra európai vonásokat hordoz az egyházi tanításban.

Ez nagy probléma. A rabszolgaság ugyanis szétrombolta a családokat. Itt többnyire nők és gyerekek alkotják a családokat, a férfiak jönnek-mennek. Egyházunkban ezért külön foglalkozunk a férfiak oktatásával, nevelésével.

Ön elemző módon, józanul, tárgyyszerűen, múlt időben beszél a kreol keresztényi hitről.

Természetesen valláspedagógus is vagyok, egyházi szolgálatban álló embereket oktatok. A döntő azonban egyházunknak az emberek hitével szembeni magatartása. Nálunk nem létezik arrogáns, pedagógizáló „fölülről lefelé beszélés”. Nem; az emberek hitében oly sok szeretet, vigasztalás és életbölcesség lakott és lakik. Az emberek hite iránti tisztelettel és beleérzéssel kell a Biblia felszabadító üzenetére tekinteni, mégpedig az emberekkel közösen. Ez sikerülni is fog!

Thomas Seiterich-Kreuzkamp

Forrás: Publik-Forum, 2002/12

Danielle Palmyre 45 éves, katolikus teológusnő Mauritiuson. Európában végezte teológiai tanulmányait, két felnőtt gyereke van.

„Keresztényeket nem szolgálunk ki”

Interjú Shabbaz Bhatti pakisztáni emberjogi aktivistával

Shabbaz Bhatti, Ön 1985-ben tizenöt évesen alapította meg a „Christian Liberation Front Pakistan”-t. Miért?

Saját bőrömmön tapasztaltam meg, mennyit kell szenvedniük a pakisztáni keresztényeknek a hátrányos vallási megkülönböztetéstől és a társadalmi kiközösítéstől. Muszlim diák-társaim például elverték a hitem miatt. Hogy valamit tegyek ezen elnyomás ellen, megalapítottam a Keresztény Nemzeti Frontot, amely időközben a pakisztáni vallási kisebbségek legnagyobb fedőszervezetévé vált. A pakisztáni vallási kisebbségek vallásszabadságáért és politikai jogaiért harcolunk, de eltérően attól, ahogyan harcias nevünk talán sejtetné, kizárólag békés eszközökkel és demokratikus módszerekkel dolgozunk. A harciasság helyett a kiengesztelődésre és a türelemre építünk a multikulturális Pakisztánban.

Ön „a vallási türelmetlenség legkirívóbb példájának” nevezi Pakisztánt. Hogyan képzeljük el a pakisztáni vallási kisebbségek diszkriminálását?

Az 1973-as pakisztáni alkotmánnyal kezdődik a dolog. Például: noha a keresztények sok száz éve élnek Pakisztánban, és döntő módon járultak hozzá államunk felépítéséhez és jólétéhez, sosem lehet belőlük belső miniszterelnök. Az alkotmány értelmében csak muszlimok tölthetik be ezeket a hivatalokat. A keresztények jogi értelemben is másodosztályú állampolgárok. A „tanútörvény” értelmében egy keresztény vallomása csak fele annyit ér a pakisztáni bíróságok-

kon, mint egy muszlimé. A speciális sáría-bíróságokon pedig, ahol keresztény nők muszlimok általi megerőszakolását és elrablását tárgyalják, keresztény ügyvédek nem működhetnek közre.

Az olyan emberjogi szervezetek, mint az Amnesty International, rendszeresen felhívják a figyelmet a „káromlás-törvénnyel” kapcsolatos visszaélésekre. Miért?

A pakisztáni büntető törvénykönyv 295/C §-a szerint halálbüntetés jár Mohamed próféta megsértéséért, becsmérléséért és meggyalázásáért, a Korán káromlásáért pedig életfogytig tartó börtön. E törvény bevezetése óta sok nem-muszlimot, mindenekelőtt keresztényeket vádoltak meg káromlással – az utóbbi három évben mintegy 150 keresztényt. Harcias muszlimok fegyverként használják a káromlás-törvényt a pakisztáni keresztények üldözéséhez. E törvény segítségével például az ember rossz híre hozhatja kellemetlen szomszédját vagy versenytársát, és megszabadulhat tőle.

A káromlás-törvény nem csupán keresztények ellen irányul. Muszlimokat is vádolhatnak káromlással.

Igaz. De mindenekelőtt keresztényeket vádolnak meg káromlással. Ezenkívül a káromlással vádolt muszlimokkal jobban bánnak a börtönben, mint a keresztényekkel, nem kell kínzástól és bántalmazástól tartaniuk, és családjukat sem terrorizálják.

A káromlás-ítéleteket eddig mindig megszüntették másodfokon. Még egyetlen keresztényt sem végeztek ki a káromlás-törvény alapján.

Eddig. Röviddel ezelőtt azonban egy magasabb fokú bíróság első alkalommal hagyta jóvá az első fokon hozott halálos ítéletet. Ezenkívül iszlám fanatikuskok több káromlás-vádlatot gyilkoltak meg lincsbíráskodással az ítélet kihirdetése előtt. Más vádlottak gyakran éveken át várnak perükre embertelen börtönfeltételek között, mivel a muszlim bírák és ügyvédek a harcias muszlim csoportoktól való félelmükben nem merik vállalni ezeket az ügyeket. Három évvel ezelőtt Lahoróban a szélsőségesek lelőtték egy muszlim bírót, mivel az felmentett egy káromlással vádolt keresztényt. A keresztények effajta diszkriminálása elleni tiltakozásul követett el nyilvános öngyilkosságot 1998-ban John Joseph, Faisalabad katolikus püspöke.

A jogi jellegűek mellett másfajta diszkriminációval is szembeesülnek-e a pakisztáni keresztények?

Pakisztánban vallási apartheid uralodik. Némely étteremben vagy kávéházban például „Keresztényeket nem szolgálunk ki” feliratú táblák vannak kinn. A keresztények gazdaságilag is szenvednek hitük miatt. Nem tölthetnek be csúcspozíciókat közintézményekben. A vallási apartheid ily módon függő és gyenge gazdasági pozíciókba kényszeríti a keresztényeket.

A keresztény nőket kétszeresen is diszkriminálja Pakisztán macsó társadalma: hitük miatt, és nemük miatt. A keresztény háztartási alkalmazottakat például szexuálisan zaklatják muszlim munkaadóik. Ha feljelentik kínzójukat, azzal kell számolniuk, hogy amazok viszont lopással vagy káromlással vádolják meg őket.

Vannak olyan esetek, amikor iszlám szélsőségesek keresztény lányokat és házas nőket erőszakolnak meg, rabolnak el, és erőszakkal kényszerítik őket arra, hogy térjenek át az iszlámra. Az áldozatok családjai nem védekezhetnek a gyakorlat ellen a törvény előtti egyenlőtlen elbánás miatt.

Mi a helyzet az iskolákban? Hiszen 1973-ban államosították az egyházak magániskoláit, és csak ebben az évben adták vissza őket ismét az egyházaknak.

A keresztényeknek például kötelezően részt kell venniük az iskolákban az iszlám-oktatáson, és ki vannak téve az iskolai hatóságok önkényének is. Az egyik háztartástani záróvizsgán például a muszlim vizsgáztató megtagadta annak az ételnek a megköstölését, amelyet keresztény diákok készítettek – s azok így nem tudták letenni a záróvizsgát.

Honnan ered ez a keresztények elleni gyűlölet Pakisztánban?

Ez az utóbbi harminc év fejleménye. Bár Pakisztánt 1947-ben az iszlám nevében alapították meg, az alapítóknak nem állt szándékukban teokráciát, istenállamot létrehozni. A hetvenes évek óta azonban megerősödtek és egyre nagyobb befolyásra tettek szert az iszlám pártok és harcias muszlim mozgalmak. Pakisztán ma keményvonalas iszlám állam. A

pakisztániak többsége szélsőségesen gondolkodik, és ez befolyásolja a parlament többségét is.

Növekedett-e a nem-muszlim pakisztániakkal szembeni türelmetlenség?

Mindenekelőtt a keresztények érzik meg ezt a türelmetlenséget, mivel kereken nyolcmillió létszámukkal ők alkotják Pakisztán legnagyobb és legláthatóbb vallási kisebbségét. Ezenkívül a pakisztáni keresztények váltak az iszlám szélsőségesek Amerika-ellenes gyűlöletének fő célpontjaivá is, mivel a kereszténységet általánosan azonosítják az USA-val és a Nyugattal. Iszlám szélsőségesek világosan kijelentették, hogy bosszúból az Afganisztán elleni amerikai támadásért a pakisztáni keresztényeket fogják célba venni. A keresztény templomok elleni merényletek megmutatták, hogy ez nem üres fenyegetés volt. Mi, pakisztáni keresztények mégis jó hazafiak vagyunk, szeretjük Pakisztánt, és nagyban hozzájárultunk felépítéséhez. Annál jobban fáj, hogy igazságtalanul bánnak velünk.

Úgy tűnik, hogy Pakisztán államelnöke, Pervez Musharraf tábornok liberálisabban gondolkodik vallási kérdésekben. Vallási türelemre szólít fel. Ok ez a reménységre?

Musharraf tényleg liberális férfi, de vallási kérdésekben tett liberalizálási kísérletei az iszlám keményvonalasok ellenállásába ütköznek. Hogy ne veszélyeztesse saját pozícióit, örökösen kompromisszumokba kell bocsátkoznia, és vissza kell táncolnia. 2000 áprilisában kijelentette, hogy új eljárásrenddel akar gátat vetni a káromlás-törvénnyel való visszaéléseknek, de az iszlám szélsőségesek nyomására megint rá kellett lépnie a fékre. Ezért mi, pakisztáni keresztények igen csak aggódunk a jövő miatt.

Kívánnak-e nemzetközi segítséget?

Elvárjuk az ENSZ-től, hogy tiltakozzék az emberi jogok pakisztáni megsértései ellen. A pápától azt reméljük, hogy imádkozni fog a pakisztáni békéért és igazságosságért – s az egész világ keresztényeit és keresztény szervezeteit is arra kérjük, hogy támogassák ügyünket.

Pakisztán 1973 óta iszlám köztársaság. Az ország rendelkezik – az „ösellenség” India ellen irányított – atombombával, és tagja a Brit Nemzetközösségnek. Pakisztán tekintélyuralmi katonai kormányzata szövetségben áll az USA-val. A 140 millió polgár 90 %-a muszlim. Az állami adatok szerint mintegy 3 millió keresztény van, de ez szám erős manipuláció lefelé, hangsúlyozza Shabbaz Bhatti keresztény polgárjogi harcos. Pakisztán egyházai több mint 8 millió hívőt számlálnak. A keresztények alkotják a legnagyobb vallási kisebbséget – a hinduk, a szikhek és a 19. században alapított ahmadiaszekta mellett, amelyet 1974-ben „nem-muszlimnak” nyilvánítottak, és vallásgyakorlását betiltották. Az ahmadiákat sokkal szigorúbban üldözik, mint a bizonyos helyeken elnyomott keresztényeket.

Stephan Moser

Forrás: Publik-Forum, 2003/8

Szerkesztőségi hirdetés

Köszönetet mondunk azon előfizetőinknek, akik az előfizetési díjnál nagyobb összeget fizettek be, illetve azon támogatóinknak, akik – bár lapunk az induláskor befizetett támogatásuk alapján jár nekik – alkalmilag, vagy időről-időre befizetett összeggel segítik munkánkat.

(Postai előfizetőink a kísérő cédula jobb alsó sarkában lévő, második hat számról olvashatják le, meddig érvényes az előfizetésük: év, hónap, nap.)

Kérjük mindazon hazai olvasóinkat, akik támogatói, tisztelet-, ajándék-, köszönet- vagy munkapeldányként kapják lapunkat (amint ezt a minden – postán továbbított számhoz – számhoz mellékelte kísérő cédula jobb alsó sarkában olvashatják), lehetőségeikhez mérten alkalmilag, vagy évenként befizetett összegekkel támogassák lapunkat – kivéve természetesen azokat, akik ezt eddig is, kérésünk nélkül is megtették. Kérésünket az elmúlt évek nyomdai és postai áremelkedései, illetve az ÁFA kétszeresére emelkedése indokolja. (Kérjük, a befizetéseket belföldi postai utalványon, szerkesztőségünk címére adják fel.)

Támogatóink nagylelkűségét előre is köszönjük!